

80. obljetnica djelovanja “Hrvatske čitaonice sela Kuti”

Dr. sc. Karmen Delač-Petković

karmen.delac-petkovic@skole.hr

Ove se godine navršava 80 godina djelovanja “Hrvatske čitaonice sela Kuti” (u daljnjem tekstu Čitaonica), nastale na inicijativu Antuna Burića, trudom šesnaestero mještana Gornjih Kuti. Poznata kočka¹ Čitaonica osnovana je pod imenom “Hrvatska čitaonica sela Kuti – Gorski kotar”, a danas radi pod skraćenim imenom. Osnivanje Čitaonice bilo je vrlo teško jer su se starojugoslavenske vlasti tome žestoko protivile. Unatoč tome mještani su ustrajali u svojoj namjeri i uspjeli su osnovati Čitaonicu. Ona se tijekom prvih pedeset godina rada susretala s mnogim teškoćama – nedostatkom stambenoga prostora, cenzurom, političkim progonima članova, financijskim i kadrovskim problemima – no sve su uspješno nadvladane.

Čitaonica je od početka imala posudbenu knjižnicu, organiziranu nabavu knjiga i periodike, statut, kućni red, inventarnu knjigu, knjigu članova, kartoteku, vlastite obrasce i pečate – dakle, poslovala je kao narodna knjižnica, a tu ulogu obnaša i danas. Desetljećima je rabila klasifikaciju izrađenu posebno za njezine potrebe, a tek se u novije vrijeme rabi UDK klasi-

---

¹ Naselje se zove *Gornji Kuti* ili skraćeno *Kuti*. U lokalnom (kajkavskom) govoru rabi se toponim *Kote* iz kojega je proistekao pridjev *kočki* i etnik *Kočan*.

fikacija. Začuđuje profesionalna razina koju su njezini volonteri uspjeli ostvariti i o tome ostaviti pisanu dokumentaciju.

Čitaonica je okupljala mještane i poticala brojne aktivnosti, poput tamburaške, dramske i šahovske družine te organizirala dobro posjećene izložbe, predavanja i plesne zabave iz čijih je prihoda financirala svoj rad. Pokretala je mnoge akcije na poboljšanju životnoga standarda i očuvanju kulturne baštine kojom brodmoravički kraj obiluje. Mještani su rad za dobrobit Čitaonice i sela smatrali svojom obavezom i čašću te su se predano, iz generacije u generaciju, skrbili o njoj.

Na prijelazu stoljeća u Čitaonici se osjetila smjena generacija. Stariji članovi nisu više mogli volontirati s mladenačkim zanosom, a mlađi su se razišli Hrvatskom radi školovanja i zapošljavanja. Ipak su dva događaja opet okupila članstvo – izgradnja novoga objekta Čitaonice 1986. i proslava

Današnja zgrada Hrvatske čitaonice sela Kuti

70. obljetnice njezina djelovanja 2006. godine. Tada se ponovo pokazalo da je dovoljno svega nekoliko strastvenih zaljubljenika u Čitaonicu da opet oko nje okupe čitav kraj.

Poslije 2006. godine nastupa zastoj u radu Čitaonice okončan izborom nove uprave. Na redovnoj izbornoj skupštini održanoj krajem 2013. godine za predsjednika je izabrana Gordana Crnković. U Upravni odbor ušli su Goranka Horaček (blagajnica), Karmen Delač-Petković (tajnica) te supružnici Dejana i Željko Kruljac. U Nadzorni odbor izabrani su Miro Petrović, Darko Piršl i Elvira Štrk koja je, također, izabrana za knjižničarku. Već početkom djelovanja novoga Upravnog odbora došlo je do spontane raspodjele poslova među volonterima što Čitaonici omogućuje da pri realizaciji novih ideja i projekata iskoristi znanje i sposobnosti svakoga člana.

Nova je Uprava najprije složila cjelokupan knjižni fond na police, a onda je napravila temeljitu inventuru i zapisnik o zatečenome stanju. Već 2013. godine blagajnica Čitaonice dipl. ing. Goranka Horaček uvodi vođenje poslovnih knjiga Čitaonice na suvremen način, putem računala, a sljedeće su godine dipl. ing. Gordana Crnković i dipl. ing. Goranka Horaček uskladile dokumentaciju Čitaonice s novim propisima o udrugama. Uređenje arhive i prikupljanje izrezaka iz tiska (*pressclipping*) preuzeli su supružnici Dejana i Željko Mance. Tajnica dr. sc. Karmen Delač-Petković preuzela je projekte u kulturi, dok je predsjednica dipl. ing. Gordana Crnković nastojala okupiti mještane oko Čitaonice iznova oživljavajući tradicionalne aktivnosti, poput prvomajskoga druženja i svečane godišnje skupštine, a uvodi i redovno predbožićno okupljanje članova.

Nova je Uprava uspješno reorganizirala i poslovanje. Napravljen je novi plan rada, nastavljeni su stari i započeti novi projekti: međuknjižnična posudba s osnovnom školom Brod Moravice, izložbe i predavanja. Čitaonica izvrsno surađuje s OŠ Brod Moravice, drugim udrugama u brodmoravičkom kraju, Općinom Brod Moravice, Turističkom zajednicom, goranskim školskim i narodnim knjižnicama i Gradskom knjižnicom Rijeka, manjinskim udrugama te ograncima Matice hrvatske u Gorskom kotaru i Viškovu.

Nastavljena je primjerena skrb o zgradi Čitaonice i njezinu okolišu u čije održavanje uloženo mnogo sati volonterskoga rada članova Čitaonice i drugih mještana. Godine 2014. Čitaonica je priključena na javnu vodovodnu mrežu, a 2016. asfaltiran je prilaz Čitaonici i posađeno je cvijeće. Iste godine u prizemlju Čitaonice napravljena čajna kuhinjica i sanitarni čvor, što su organizirali članovi obitelji Crnković, inače vlasnici tvrtke "Margor d.o.o." koja se bavi prodajom sanitarija i unutarnjim uređenjem. Članovi Čitaonice uključili su se i u druge dragovoljne akcije, poput uređenja staroga seoskog zdenca. I u tim su akcijama bili uključeni brojni Kočani. U tradiciji je Čitaonice skrb o javnom dobru i svima potrebitima pa ne čudi da su članovi Čitaonice 2014. godine vrlo uspješno organizirali i proveli humanitarnu akciju za prikupljanje pomoći poplavljenoj Slavoniji.

Mnogo se pažnje polaže na uslugu korisnicima, ali i na knjižni fond, temelj svake knjižnice. Čitaonica je u proteklome razdoblju organizirala nekoliko vrlo dobro odrađenih nabava s težištem na dječju literaturu, a priskrbila je, zalaganjem svojih članova i dobrotom bibliofila, i nekoliko

značajnih donacija knjiga iz Rijeke, Zagreba i Gorskoga kotara. Još je 2009. godine tadašnji knjižničar Čitaonice dipl. ing. Mladen Crnković završio sređivanje inventarnih knjiga zaključno s rednim brojem 6212 (reinventarizacija je obavljena od 12. 3. 1995. do 31. 12. 2009.), stručno obradio knjižni fond i preveo ga na UDK klasifikaciju te oformio suvremenu knjižnicu prema pravilima struke. Njegovim tragom nastavili su supružnici dipl. ing. Gordana Crnković i dipl. ing. Damir Crnković koji su 2011. godine započeli računalni unos i obradu knjiga, koristeći program MetelWin, što ga je Čitaonici donirao g. dipl. oec. Danko Tkalec. S obzirom na veličinu knjižnoga fonda, računalna obrada knjiga potrajat će još nekoliko godina.

U posljednjem desetljeću pojačana je i promidžbena aktivnost te je 2009. tiskan prvi promidžbeni letak Čitaonice, a 2015. godine tiskane su dvije vrste straničnika Čitaonice (*vintage* i suvremeni dizajn). Uspostavljeni su kontakti s medijima (goranske i riječke radio i televizijske postaje, Novi list) koji redovno najavljuju i komentiraju aktivnosti Čitaonice. Godine 2013. pokrenute su “Zidne novine Čitaonice”, a 2014. i Facebook stranica Čitaonice koju je javnost vrlo dobro primila pa bilježi sve veći broj posjeta (u travnju 2016. godine zabilježeno je 1700 posjeta tjedno). Prva je aktivnost namijenjena starijim mještanima, a druga mlađima, odnosno raseljenim mještanima i prijateljima Čitaonice. Oboje vrlo uspješno ažurira knjižničarka Elvira Štrk. U svrhu promidžbe pokrenuta je 2015. godine i volonterska izrada suvenira Čitaonice (članica Upravnoga odbora Dejana Kruljac – pirografija i članica Čitaonice mag. oec. Marina Petković – salventna tehnika).

Članovima Upravnoga odbora nije teško putovati širom Hrvatske te držati predavanja o Čitaonici i agitirati za nju na skupovima u Zagrebu, Rijeci, Delnicama, Primoštenu, Šibeniku, Velikoj Gorici. S radom i postignućima Čitaonice upoznati su odgojitelji dječjih vrtića, učitelji, knjižničari, defektolozi, novinari, turistički djelatnici te brojni posjetitelji koji dolaze u Čitaonicu individualno ili organizirano, u skupnim posjetima (2015. godine Čitaonicu je posjetilo pet riječkih dječjih vrtića). Ne čudi stoga što broj članova Čitaonice raste te sada imamo upisanih 105 korisnika.

Uprava Čitaonice nastoji organizirati barem jednu izložbu godišnje u Čitaonici pa je 2014. održana izložba umjetničkih fotografija “Dodir zime” prof. i dipl. knjižničarke Ive Brajdić, a 2016. godine izložba ilustracija “Klek” grafičkoga dizajnera, književnika i ilustratora Kenna Clarkea. Uz potonju je izložbu održana i vrlo uspješna likovna radionica za učenike OŠ Brod Moravice. Uprava također nastoji izlagati i u drugim prostorima pa je 2015. godine, povodom Mjeseca knjige, organizirana izložba knjiga kuharica iz fonda Čitaonice na manifestaciji “Dani šljiva“ u Brod Moravicama (autorice izložbe: Elvira Štrk, Dejana Kruljac i Gordana Crnković).

Iskorak Čitaonice prema javnosti vidljiv je i u nastupima na književnim i drugim manifestacijama kao što su “Noć knjige” u Crikvenici (2015.), “Gorski sajam” u Skradu (2014.), “Dani šljiva” u Brod Moravicama (2015., 2016.), “140. obljetnica knjižnice u Delnicama” (2014.), “Proljetna škola školskih knjižničara RH” u Primoštenu (2015.), “10 godina književne nagrade Gorančica” u Zagrebu (2014.), “Zavičajna srijeda Gradske knjižnice Rije-

ka” u Rijeci (2010., 2011.), “Business Network International”, grupa Meridian u Zagrebu (2014.) te “Gorski kotar u Metropoli” u Zagrebu (2016.).

Čitaonica se javlja i na književne natječaje odnosno natječaje za kulturne projekte, pri čemu redovno ostvaruje potporu Primorsko-goranske županije. Od značajnijih priznanja iz te kategorije izdajamo prvu nagradu za najbolje uređen štand na manifestaciji “Gorski kotar u metropoli” (2016.), a zapaženo je i sudjelovanje predsjednice Gordane Crnković na natječaju “Metro zvijezda zajednice” (2015.) s ciljem promocije Čitaonice.

Čitaonica oduvijek organizira i aktivnosti namijenjene brojnijem starijem pučanstvu koje su tradicionalno dobro posjećene. Međutim, nova se uprava Čitaonice fokusirala na djecu predškolske i školske dobi kako bi premostila generacijski jaz i učlanila najmlađe u Čitaonicu. Stoga je i ponuda knjiga obogaćena izdanjima upravo za njih. Nabavljeno je dvjestotinjak kvalitetnih slikovnica koje Čitaonica u organiziranoj međuknjižničnoj posudbi početkom svake školske godine ustupa OŠ Brod Moravice na jednogodišnje korištenje. Učenici OŠ Brod Moravice organizirano posjećuju Čitaonicu, ne samo tijekom Mjeseca knjige već i tijekom čitave školske godine, a samostalno i za vrijeme ljetnih praznika.

O radu Čitaonice objavljen je niz članaka u dnevnom i stručnom tisku (Vjesnik bibliotekara, Novosti KDR, Knjižničar/ka, Zbornik proljetne škole školskih knjižničara RH) i časopisima udruga (Vijenac, Goranin, Runolist, Kažipot, Odmev). O Čitaonici je naj iscrpnije pisala dr. sc. Karmen Delač-Petković koja je detaljno istražila njezinu povijest. Autorica je većega broja stručnih i znanstvenih tekstova od kojih je najvažnija monografija “Selo

Gornji Kuti i njegova 'Hrvatska čitaonica' (2009.), proistekla iz autoričina magistarskoga rada. Knjiga na 450 stranica donosi detaljnu povijest Čitaonice, brojne dokumente te opsežnu literaturu. Čitaonica je, kao suizdavač, objavila knjige iste autorice "70 godina Hrvatske čitaonice sela Kuti" (2006., 2007.), "Ivan Brajdić – Biografija" (2010.) i "Rudolf Crnković: Sa 'Zvonimirom' po Americi" (2014.) te je sudjelovala u njihovoj predstavljanju javnosti. Supružnici Ankica i Mladen Crnković dovršili su 2014. rukopis knjige "Čampi i papuče na kočki način", otrgnuvši tako dio etnološke baštine od zaborava. Knjigu bi bilo vrijedno tiskati čim se za to pribave financijska sredstva. U planu je tiskanje "Bibliografije 'Hrvatske čitaonice sela Kuti'" koja bi javnosti trebala biti predstavljena u studenome 2016. godine, na središnjoj svečanosti povodom 80. obljetnice djelovanja. Članovi Čitaonice pokrenuli su 2012. godine projekt izrade dijalektološkoga "Rječnika Gornjih Kuti" koji će se realizirati kao timski rad zainteresiranih mještana, a dr. sc. Delač-Petković inicirala je projekt "Leksikon znamenitih Gorana" kojim će, pod okriljem čabarskoga ogranka Matice hrvatske, prvi put na jednom mjestu biti okupljeni biografski podaci o značajnim Goranima, uključujući i nekoliko mještana Gornjih Kuti.

Posebним uspjehom smatra se tiskanje slikovnice "Sretna kućica" koja je tiskana i prvi put objavljena početkom 2014. godine. Radi se o edukativnoj slikovnici koja opisuje zanimljivu (stvarnu) povijest "Hrvatske čitaonice sela Kuti" na bajkovit i zabavan način, primjeren najmlađim čitateljima. Naime, slikovnica je namijenjena promicanju čitanja i razvijanju ljubavi prema knjigama i knjižnicama među djecom predškolske i rane školske

dobi. Autorica teksta Karmen Delač-Petković osmislila je i razradila tekst slikovnice, okupila oko sebe kvalitetan tim suradnika (dorada teksta Dijana Arbanas, ilustracije Darko Macan, grafičko uređenje Melina Mikulić, lektura i korektura Sunčana Martinčević) te odabrala tiskaru (Tisak Zambelli). Nakladnici su udruge Hrvatska čitaonica sela Kuti i Ogranak Matice hrvatske u Viškovu kojih je autorica članica. Tekst i ilustracije izvrsno se dopunjuju te je slikovnica naišla na vrlo dobar odaziv malih čitatelja, njihovih roditelja, knjižničara i pedagoga. Ušla je u stručnu literaturu Učiteljskoga fakulteta u Gospiću i lektiru riječkih dječjih vrtića gdje odgajatelji ostvaruju projekte utemeljene na njoj (vrtići Pčelice i Morčić). U OŠ Brod Moravice na temelju je slikovnice učiteljica Dijana Arbanas s djecom napravila scensku igru.

Djeca se mogu slikovnici višekratno vraćati jer je priča zabavna, s mnogo zanimljivih detalja (boje, odnos veličina, osjećaji kućice, majstori i alati, tamburaši i tambure, prijevozna sredstva, posjetitelji i knjige, igra traženja i brojanja skrivenih knjiga...). Osim što promiče empatiju, čitanje i ljubav prema knjizi, slikovnica uči djecu da, nakon što se potrude u životu, mogu očekivati i nagradu. Kao posebno iznenađenje na kraju dolazi spoznaja da se radi o "životnoj odiseji" prave seoske knjižnice, što djecu i roditelje doista privlači u Čitaonicu. Slikovnica motivira djecu na čitanje i poziva ih da posjete Čitaonicu. Sada u Čitaonicu, naravno s roditeljima, dolaze i brojna dječica iz čitave Primorsko-goranske županije, zainteresirana pričom o Sretnoj kućici. Tako je Čitaonica premostila generacijski jaz i pridonijela

turističkoj promidžbi kraja koji je i onako bogat prirodnom, sakralnom i etnološkom baštinom.

Slikovnicom se bave i lutkari koji su na njoj utemeljili projekt “Dječja kuća” kojim će se Gradsko kazalište lutaka Rijeka uključiti u značajnu manifestaciju “Rijeka – Europska prijestolnica kulture 2020.”. Time će se dobar glas o našoj Čitaonici proširiti ne samo Hrvatskom već i Europom.

Godine 2014. “Sretna kućica” je nagrađena nagradom “Ovca u kutiji” za najbolju hrvatsku slikovnicu, po izboru dječjega žirija, koja joj je dodijeljena na sajmu knjiga Interliber u Zagrebu. Zbog velikoga interesa za slikovnicu, ona je 2015. godine doživjela drugo izdanje na hrvatskome i prvo izdanje na engleskome jeziku, u prijevodu mr. sc. Snježane Ivanović. Oba izdanja tiskala je “Printera grupa d.o.o.” iz Svete Nedelje. Kako bi financijski poduprla Čitaonicu, autorica Karmen Delač-Petković cjelokupnu je prvu nakladu slikovnice ustupila Čitaonici, a pobrinula se i da slikovnica bude prevedena na slovenski jezik, što je učinila dipl. novinarka Marjana Mirković. Obje prevoditeljice tekst su prevele gratis, kao svoj dar Čitaonici.

Osim “Sretne kućice”, nagrađena su još dva izdanja Čitaonice: “Selo Gornji Kuti i njegova 'Hrvatska Čitaonica” (glavna nagrada na Gorančici 2009.) te “Rudolf Crnković: Sa 'Zvonimirom' po Americi” (2. nagrada na Gorančici, 2015.). Čitaonica i njezini članovi primili su u proteklome razdoblju i ove značajnije nagrade: Povelja Zaklade dr. Ljerka Markić-Čučuković za 2006. godinu, Kostrenčićeva povelja (2007., 2014.), Povelja volunteer godine Primorsko-goranske županije za 2008., Povelja Općinskoga vi-

Književna večer u Čitaonici

jeća Općine Brod Moravice (2006., 2009., 2014., 2016.), Nagrada Općine Viškovo za doprinos kulturi (2011.) te Nagrada Primorsko-goranske županije za unapređivanje kulture (2010., 2015.). I Čitaonica se nastojala priznanjima zahvaliti svojim najaktivnijim članovima.

Čitaonica je od osamostaljivanja Hrvatske registrirana kao udruga građana, što joj daje veliku autonomiju, ali donosi i financijsku nesigurnost jer sa sigurnošću može računati samo na sredstva prikupljena od članarine čiji je iznos doista simboličan. Otkako je ukinut tzv. Brdsko-planinski zakon goranske su općine ostale bez velikoga dijela financijskih sredstava, što se pogubno odrazilo na financiranje tamošnjih udruga.

Do sada su Čitaonicu i njezine projekte podupirali Općina Brod Moravice i Primorsko-goranska županija, a sada smo se okrenuli i drugim donatorima – bankama i tvrtkama. Bez njihove novčane potpore, koju je ispolovala predsjednica Čitaonice dipl. ing. Gordana Crnković, pokazavši pri-

tom zavidne liderske i organizacijske sposobnosti, Čitaonica ne bi mogla tiskati knjige i organizirati skupove, kakvi su i planirani Međužupanijski stručni skup “Sretna kućica – primjena edukativne slikovnice u praksi”, u organizaciji Agencije za odgoj i obrazovanje – podružnice Rijeka i Čitaonice, ljetno druženje sa zabavnim i sportskim sadržajima te svečani skup povodom 80. obljetnice Čitaonice. Valja naglasiti da je čitava ova slavljenička godina odrađena uz potporu i financijsku pomoć Općine Brod Moravice i Primorsko-goranske županije čiji je župan gosp. Zlatko Komadina bio pokrovitelj proslave.

Očigledno je da će Čitaonica i ubuduće biti prisiljena oslanjati se prvenstveno na vlastite snage. Ipak, Kočani vjeruju da će i tome doskočiti jer su članovi Čitaonice uvijek spremni na volontiranje. Zanimljivo je da takav stav uprave nailazi na pozitivan odaziv javnosti pa za Čitaonicu, ponekad posve neočekivano, volontiraju i drugi građani širom Hrvatske, dok posjetitelji često doniraju knjige. Uprava Čitaonice sa zahvalnošću prihvaća takve oblike suradnje.

Danas Čitaonicu, uz potporu svih mještana, vode većinom fakultetski obrazovani bibliofili, otvoreni za nove ideje i projekte te se može očekivati da će poslovanje Čitaonice i nadalje pratiti suvremene knjižničarske i društvene trendove. U dugoročne planove Čitaonice ubraja se otvaranje zavičajne i etnografske zbirke te spomen-sobe zaslužnih mještana. Kad bi se stekle prostorne i financijske mogućnosti, Kočani bi rado oformili i dječji odjel u svojoj Čitaonici.

Zbog svog načina rada, a i zbog svojih postignuća, Čitaonica je postala kulturološki fenomen koji nadilazi lokalne okvire. Opravdala je svoje osnivanje jer je znatno poboljšala kvalitetu života svojih članova, ali i drugih mještana. Ona i danas okuplja mještane i pomaže im da nadiđu osobne, financijske i druge probleme te zahvalno gleda na svaki, pa i manji, doprinos, poput zalijevanja cvijeća, pečenja kolača ili dežuranja u Čitaonici.

Naša je Čitaonica dosad doživjela i preživjela mnoge nedaće, ali nikada nije pokleknula pred problemima. Takvo se stajalište u Kutima prenosi s generacije na generaciju te o Čitaonici danas brine već četvrta generacija volontera. Rješenje je, dakle, u zajedništvu. Stoga se svi mi, koji se zajednički skrbimo o Čitaonici, nadamo da ovo nije samo trenutačni uzlet, već renesansa njezina rada. I posebno se radujemo što je ona, s pomlađenim članstvom, sretno dočekala i svoj 80. rođendan.

Hrvatska čitaonica sela Kuti postala je primjer građanske hrabrosti i aktivizma, živ dokaz snage volje i rada, dokaz neuništive ljubavi prema knjizi i pisanoj riječi. Svi mi članovi ponosimo se svojom Čitaonicom i čvrsto vjerujemo da će njezine pozitivne ideje živjeti i nakon našega odlaska u mladim članovima naše Čitaonice.

